

שלושים שנה לקולנוע הסובייטי

מאת יוחנן שניער

באוגוסט 1919 הכריז שר החינוך הסובייטי, מחבר המחוזות לנוצ'רסקי, על הלאמת תעשית הסרטים בברית המועצות.

תוצאותיה המידיות של ההלאמה (יום אותה לנין עצמו שהכריז "הקולנוע הוא הגדול שבאמנויות") היתה שיתוק מחלט של תעשית הסרטים הסובייטית. שפעילותה מראשית המלחמה העולמית הראשונה ועד תאריך ההלאמה היתה בלאו הכי כמעט אפסית.

עשרות יצרני-הסרטים הקטנים שב- ידם היתה תעשית הקולנוע כרוסיה בימי שלטון הצאר ועד שנת 1919, העלימו, עם הכרזת ההלאמה, את כל הציוד יקר-המציאות שהיה בידם. כיון שברוסיה לא היו מיצרים באותם הימים מצלמות ופילם, היתה זו מכה קשה וכמעט ניצחת לטוט הסובייטי המולאב.

נזק רב לתעשית הצעירה גרמו גם הקואופרטיבים לייצור סרטים שלהם נמסרה, למעשה, התעשית כולה. למ" של: שני הקואופרטיבים "גושקיניו" (מוסקבה) ו"סבפקינו" (לנינגראד) הת- חרו ביניהם בחרוף נפש על הזכות להביא סרטים אמריקאיים וצרפתיים לברית המועצות. היתה גם ויכוח איד-י אולוגי חריף על הצד המוסרי שבהבאת סרטי חוץ לארץ ו"גושקיניו" דרש במפניו מן הקואופרטיב הלנינגראדי שיעסוק בייצור סרטים ולא במס- חר בהם. כמוכן שאנשי "גושקיניו" לא מצאו זמן לייצר סרטים בעצמם, מאחר שהיו עסוקים בשמירה על הקבוצה השניה ובהשמצתה.

ניצנים ראשונים

אולם היו אלה אך חבלי לידה בלתי

הסרט הסובייטי שזעזע את העולם

תמונה מתוך הסרט הסובייטי המפורסם ביותר: "אנית המלחמה פוסימקיין" (בימוי: ס. מ. איזנשטיין, 1925).

אלכסיי זיקי מנלס את סטאלין בהקרב על סטאלינגרד, סרטו של ולדימיר פטרוב (תסריט: יקולוי רטוב). האיפור הוא מצויין. (1948).

רים, שמחת נצחון על האניה ובדור גיות, שמחת נצחון אצל האנשים העומים דים על המזחים והמדרגות. המונים עומדים על המדרגות. לפתע הם מחתי לים לרוץ כשצללים מאיימים נופלים על ראש המדרגות. המשמר הלבן ברוי בים דרוכים. הם צועדים במורד המד- רגות, נעצרים, יורים, וממשיכים לרדת בשרה, אם מרימה את ידה המת, עולה במדרגות אל מול החיילים הצו- עדים. הם יורים שוב. היא צונחת... אשה ממושקפת מנסה לדבר אל המו- ניס. המשקפים מתנפצים והכדור חודר אל תוך עינה. אשה הרוחפת עגלת- ילדים נפגעת בכדור. העגלה מתגלגלת במורד ומתהפכת. המצלמה עוקבת אחי רי העגלה ברידתה. לפתע יורים תותחי האניה. הם פוגעים במפקדת הצבא. פסי- לי אריות מתנפצים לרסיסים. ההמון ניצל. (הקצב האיטי של ההתחלה גובר והולך עם חרוף התגוששות). ה, אחת נגד כולם — סיי- פון האניה מתרוקן מאנשים. לילה. אחדים מן הצוות על המשמר, האחרים ישנים. בוקר. הודעה: הצי מתקרב. ועד המודים מחליט לצאת ללב ים כדי לקדם את פניו. מתחיות. (קצב איטי המתגבר עם התקבל ההחלטות (המשך בעמוד 16)

הצופים את ההכרה שהמצלמה היא עין נוספת לאדם.

ברם, האדם מעוניין במה שעניו רוי- אות יותר מאשר במבנה העין. והאסכולה של ורטוב לא נתקבלה באהדה המונית, אולם הוא הוסיף להתי- זיק בה בקשנות רבה שנים רבות, גם לאחר ששמו לא היה ידוע עוד מחוץ לחוגי המקצוע.

פרגוי איזנשטיין

בשבת, ה-13 בנובמבר 1926, בשעה ארבע אחר הצהרים הציג מועדון הסרט הטוב הפריוזאי בהצגה פרטית, לחברים, סרט סובייטי בשם "אנית המל- חמה פוסימקיין" מאת איזני- שטיין. ההצגה היתה פרטית כי לא היו כל סיכויים לקבל רשות מן הצנזורה הצרפתית להפצתו ברבים. באותו יום שבת יצאה הבשורה שהת- פשטה חיש בכל המערב: תעשית הסרטים הסובייטית היא, יתכן, החשוך בה ביותר בעולם מבחינה אמנותית ותברותית.

אני מביא להלן את תמצית הסרט הזה, שהוא, בלי ספק, המפורסם ביו- תר בתולדות הראינוע:

א. אנשים ותולעים — ליי- לה. הים סוער. גלים נשברים. גם רוח המלחים סוערת על סיפון האניה "פו- סימקיין". קצין מכה מלח. בוקר. הבשר לארוחת הצהרים רוחש תולעים. מרבית הצוות מותרים על הארוחה. (קצב איטי. צילומי-קבוצה שזורים בצילומים-קרני- בים. הקצינים הבודדים נגד כלל הצוות). ב. מרד — רב החובל אוסף את אנשיו על הסיפון. הוא מאיים שיצוה להרוג ביריה את המורדים. אחדים מהם נכנעים, השאר נאסרים בכח. פלי- גתיאש מתיצבת הכן. לפתע פוגה אחד המלחים בקריאה נרגשת. פלוגת האש מהססת, מסרבת למלא את הפקודה. כומר האניה מנסה להשליט סדר. לשוא. הקצינים נמלטים, מושלכים הימה. אחד המלחים נורה. (הקצב המהיר נפסק לפ- תע) גיותו של המלח המת מובאת לק- צה המזח בנמל.

ג. דמי המתים צועקים — עם שחר נוהרים אנשי העיר לעבור על פני גוית המלח על המזח. המר- רגות הריקות המובילות לנמל מתמלאות אנשים (צלומים מראים את המוני האנ- שים, ושבהן שזורים תצלומים קרובים של ראש המלח המת, הכתובת שעל חזהו, הכסף המצטבר בכובעו. הקצב האיטי של העריכה נעשה מהיר ככל שגובר כעס ההמונים). אגרופים מור- מים. קצינים מספר מגיעים העירה ומז- עיקים את הצבא. על סיפון האניה מונף הדגל האדום.

ה. מדרגות אודיסה — דר- גיות לעשרות מקיפות את האניה. בדר- גיות — מזון והמון תרנגולות, חזי-